III. Z życia naukowego

DOI: 10.17951/et.2016.28.355

Agnieszka Mierzwińska-Hajnos

Konferencja „Językoznawstwo Kognitywne w roku 2015" (Lublin, 25–26 września 2015 r.)

W dniach 24–26 września 2015 roku na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie odbyła się konferencja „Językoznawstwo kognitywne w roku 2015". Było to już czwarte spotkanie językoznawców – kognitywistów, organizowane w ramach corocznych konferencji, zainicjowanych i wspieranych przez Polskie Towarzystwo Językoznawstwa Kognitywnego. W tym roku zaszczyt organizacji konferencji przypadł w udziale ośrodkowi lubelskiemu, gospodarzami były bowiem trzy zakłady z UMCS: Zakład Językoznawstwa Kognitywnego i Zakład Językoznawstwa Kulturowego z Instytutu Anglistyki oraz Zakład Lingwistyki Stosowanej z Instytutu Germanistyki i Lingwistyki Stosowanej.

Konferencja miała charakter międzynarodowy. Wśród licznie przybyłych prelegentów gościliśmy językoznawców z Ukrainy, Rosji, Niemiec, Anglii, Finlandii, Norwegii, Hiszpanii, a także z Tajlandii i ze Stanów Zjednoczonych, oraz liczną grupę badaczy z Polski, zarówno polonistów, anglistów, jak i przedstawicieli innych neofilologii, dla których językoznawstwo kognitywne to dziedzina wciąż odkrywana i inspirująca, pozwalająca stawiać wiele śmiałych pytań dotyczących języka oraz zjawisk językowych w powiązaniu ze sposobem postrzegania świata przez ludzki umysł.

Wykłady plenarne oraz prelekcje w poszczególnych sekcjach odbywały się w języku polskim i angielskim. Ze względu na dwujęzyczny charakter konferencji, do wygłoszenia wykładów plenarnych zostali zaproszeni zarówno badacze ze Stanów Zjednoczonych i Anglii, reprezentujący językoznawstwo kognitywne rozwijane na gruncie anglosaskim, a więc osadzone w bardziej tradycyjnym podejściu do badań kognitywnych, jak też polscy uczeni, którzy w swoich badaniach empirycznych inspirują się lub nawiązują do założeń kognitywistów zachodnich bądź starają się wypracować własną metodologię i opisy języka niebędące powieleniem wzorców zachodnich, jednakże mające charakter kognitywny. I tak, pierwszy wykład plenarny pt. *Fikcyjny ruch światła: uzus językowy a integracja pojęciowa* (ang. *The Fictive Motion of Light: Usage and Blending*) wygłosiła prof. Suzanne Kemmer z Rice University (Huston, USA). Profesor Kemmer jest autorytetem w dziedzinie językoznawstwa kognitywnego, w swoich badaniach koncentruje się wokół takich zagadnień, jak: semantyka kognitywna, pragmatyka, zmiany językowe, typologia języków oraz uniwersalia językowe w odniesieniu do języków germańskich, nilo-sa-

haryjskich czy, jak ostatnio, języków austronezyjskich. Jest autorką dwóch książek: *Cognitive Lexical Semantics* oraz *The Middle Voice*, w których przywołuje podstawowe założenia językoznawstwa kognitywnego, nawiązując w szczególności do prac Ronalda Langackera, a także współredaktorem dwóch tomów poświęconych językoznawstwu kognitywnemu: *Usage-Based Models of Language* (2000) i *Language, Culture and Mind* (2004). W prezentowanym podczas lubelskiej konferencji wykładzie przedstawiła sposób konceptualizacji światła na podstawie danych pozyskanych z korpusu współczesnego języka amerykańskiego, przy jednoczesnym uwzględnieniu dwóch istotnych pojęć rozwijanych na gruncie językoznawstwa kognitywnego, tj. pojęcia ruchu fikcyjnego (Talmy 2000) oraz teorii integracji pojęciowej (Fauconnier and Turner 2002).

Kolejny wykład plenarny pt. *Gramatyczny punkt widzenia: przestrzeń i osąd w dyskursie protestów politycznych* (ang. *Toward a Grammar Point of View: Space and Evaluation in Discourse on Political Protests*) wygłosił prof. Christopher Hart z Lancaster University (Wielka Brytania). Profesor Hart reprezentuje „nowe" pokolenie kognitywistów, w swoich badaniach stara się bowiem łączyć założenia wyrosłe z tradycji *stricte* kognitywnej z elementami innych nauk o języku, takich jak np. krytyczna analiza dyskursu (ang. *Critical Discourse Analysis*), co niewątpliwie przyczynia się do poszerzania spektrum zainteresowań w obrębie badań kognitywnych i daje początek nowemu trendowi, który można określić mianem krytycznego językoznawstwa kognitywnego (ang. *Critical Cognitive Linguistics*, zob. Hart 2014, 2015). Odwołując się do analizowanego przez siebie przypadku protestów politycznych, prof. Hart zwrócił uwagę na multimodalny charakter konstruowania znaczenia, którego zrozumienie i odpowiednią interpretację można uzyskać przy zastosowaniu takich narzędzi, jak np. model przestrzennego punktu widzenia (ang. *spatial point of view*).

Wykłady plenarne polskich językoznawców, profesor Barbary Lewandowskiej-Tomaszczyk z Uniwersytetu Łódzkiego oraz profesora Jerzego Bartmińskiego z UMCS, miały nieco inny charakter z uwagi na fakt, iż badacze ci starają się w dużej mierze dostrzegać relacje zachodzące pomiędzy językiem a ludzkim poznaniem poprzez pryzmat prowadzonych przez siebie badań empirycznych. Wykład pt. *Aspekty uniwersalne i kulturowe w modelach emocji*, wygłoszony przez profesor Barbarę Lewandowską-Tomaszczyk, jest przykładem umiejętnego wykorzystania aparatu teoretycznego, proponowanego przez anglosaskie językoznawstwo kognitywne, do badania zagadnień odnoszących się do sfery emotywnej i kulturowej danej grupy językowej. W swoim wystąpieniu prof. Lewandowska-Tomaszczyk zaprezentowała wyniki badań ilościowych, korpusowych i jakościowych, dotyczących pojęć emotywnych, przeprowadzonych na materiale porównawczym polsko-angielskim. Przywoływane pojęcia emotywne odnosiły się zarówno do emocji podstawowych, jak i społecznych. Dokonując gruntownej analizy materiału empirycznego za pomocą korpusów paralelnych polsko-angielskich i angielsko-polskich, prof. Lewandowska-Tomaszczyk poruszyła tak istotne zagadnienia, jak aproksymacja znaczeniowa w akcie komunikowania się oraz związana z nią rekonceptualizacja znaczeń, będąca podstawą porównań językowych, pojęcie ekwiwalencji klasterowej oraz próba zdefiniowania uniwersalnych i kulturowych aspektów pojęć emotywnych, ze szczególnym uwzględnieniem tych drugich.

Czwarty wykład plenarny, *O profilowaniu pojęć z punktu widzenia etnolingwistyki kognitywnej*, wygłosił profesor Jerzy Bartmiński z UMCS. Wystąpienie to miało charakter szczególny, ponieważ przybliżyło odbiorcom nie tylko główne założenia językowego obrazu świata (JOS), nad którego rekonstrukcją lubelscy etnolingwiści pracują z dużym powodzeniem od ponad 30 lat, ale także ukazało, na ile zbieżne potrafią być pojęcia przyjęte przez lubelską szkołę etnolingwistyczną z pojęciami rozwijanymi niezależnie w ramach zachodniej tradycji językoznawstwa kognitywnego. Ukazując punkty styczne obu dyscyplin w ramach szeroko pojętego językoznawstwa, profesor Bartmiński odniósł się do takich pojęć, jak profilowanie, punkt widzenia, perspektywa czy wreszcie definicja kognitywna – *novum* rozwinięte w ramach pracy nad JOS – które odwołują się do subiektywnego sposobu konceptualizacji danego zjawiska, co doskonale zbiega się z założeniami językoznawstwa kognitywnego, rozwijanego na gruncie amerykańskim i zachodnioeuropejskim.

Trwająca dwa i pół dnia lubelska konferencja przyniosła także owoc w postaci licznych referatów głoszonych w pięciu równoległych sesjach, podczas których prelegenci odnosili się do takiej problematyki, jak semantyka kognitywna, obrazowanie w dyskursie, zjawisko polisemii w języku, problem integracji pojęciowej, analiza dyskursu, kategoryzacja, język i umysł, poetyka kognitywna, gramatyka konstrukcji, metafora i metonimia, elementy kognitywne w przekładzie czy zagadnienia dotyczące socjolingwistyki. Dodatkowym atutem konferencji było zorganizowanie sesji tematycznej, poświęconej językom specjalistycznym i wykorzystaniu w ich badaniu podejścia kognitywnego. Sesji tej przewodniczył profesor Marcin Grygiel z Uniwersytetu Rzeszowskiego. W referatach koncentrowano się wokół istotnych problemów, z jakimi muszą się zmagać dzisiejsi tłumacze tekstów specjalistycznych oraz ukazano, w jaki sposób można wykorzystać narzędzia językoznawstwa kognitywnego do zrozumienia tekstu źródłowego oraz doskonalenia jakości tekstu docelowego. Wielowątkowego charakteru konferencji dopełnił warsztat zorganizowany przez profesor Kamilę Turewicz z Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, którego celem była próba wypełnienia istniejącej luki pomiędzy metodologią nauczania i akwizycją języka a badaniami kognitywnymi.

Konferencja Polskiego Towarzystwa Językoznawstwa Kognitywnego przyniosła nie tylko różnorodność referatów i możliwość wymiany poglądów wśród uczonych zajmujących się relacjami zachodzącymi między językiem a poznaniem, ale także zaznaczyła nowy rozdział na kartach historii samego Towarzystwa. Podczas konferencji miało miejsce walne zebranie, na którym powołano nowe władze PTJK. I tak, dotychczasowego przewodniczącego, profesora Bogusława Bierwiaczonka (Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie) zastąpiła profesor Agnieszka Libura (Uniwersytet Wrocławski). Wiceprzewodniczącą Towarzystwa została profesor Małgorzata Fabiszak (Uniwersytet Adama Mickiewicza), natomiast sekretarzem dr Michał Szawerna (Uniwersytet Wrocławski). W skład Zarządu PTJK weszli także dr hab. Adam Głaz (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej) oraz, pełniący funkcję skarbnika, dr Jacek Woźny (Uniwersytet Wrocławski). W Radzie Naukowej Towarzystwa zasiedli: profesor Elżbieta Górska (Uniwersytet Warszawski), profesor Krystyna Waszakowa (Uniwersytet Warszawski) oraz profesor Waldemar

Skrzypczak (Uniwersytet Mikołaja Kopernika). W skład Komisji Rewizyjnej Towarzystwa weszli dr Grzegorz Drożdż (Uniwersytet Śląski) oraz dr Mikołaj Deckert (Uniwersytet Łódzki).

Kolejne spotkanie z cyklu językoznawstwo kognitywne, organizowane przy udziale PTJK, zaplanowano na wrzesień 2016 roku w Krakowie. Zanim jednak nastąpi kolejna okazja do dyskusji i wymiany doświadczeń naukowych planowana jest publikacja referatów wygłoszonych podczas lubelskiego spotkania językoznawców kognitywnych. Ze względu na różnorodność i złożony charakter poruszanych zagadnień zaplanowano wydanie trzech tomów monografii: jednego w języku polskim oraz dwóch w języku angielskim.